Sútra srdce

Zvolen 12. 9. 2012

Takže, vážení priatelia, rád by som vás tu srdečne privítal na tejto prednáške a predovšetkým bysme radi privítali nášho vzácneho hosťa, ktorým je majster meditácie a buddhistický mních a učenec a profesor Dhammadípa, vlastným menom Tomáš. A on pochádza povodně z Čiech a mal velmi zaujímavý život. Žil v mnohých krajinách evropských, ale predovšetkým v Ázii. Žil viac jako 30 rokov v Ázii. A 25 rokov je buddhistický mních.

Sme radi, že prijal pozvanie na Slovensko. A učil v Bratislave, Nových Zámkoch. Teraz je ve Zvolene, potom bude v Žiline a v Tenčíně. Potom budúci mesiac ide do Spojených štátov a do Brazílie. A potom bude učiť aj v Nepále, Indii, v Číně. Takže patrí medzi najlepších, dá sa povedať aj svetových učitelov meditácie. A my máme ešte to šťastie, že hovoří aj po česky.

Takže témou našej přednášky bude na žiadost nášho priatela Maťa - Lotosová suttra. A bude ju tvoriť prednáška a potom vaše otázky a odpovede Ctihodného. A bude to zhruba do tej deviatej, pol desiatej.

Bh. Dh.: Tak já začnu zase trochu tradičním způsobem, ale ne tak moc. Recitací, nebo vzpomínkou na ctnosti Trojitého klenotu.

Namó tassa bhagavató araható sammá sambudhasa
Namó tassa bhagavató araható sammá sambudhasa
Namó tassa bhagavató araható sammá sambudhasa

Iti pi só bhagavá araham sammá sambuddhó
vidždžá-čaraná-sampannó
sugató lóka-vidú
anuttaró purisa-dhammá-sárathí
sathá déva-manusánam
buddhó bhagavá ti.

Svákkható bhagavatá dhammó
sanditthikó ákalikó éhi-pasikó, ópanajikó
paččatam véditabbó viňňúhi ti

Suppatipannó bhagavató sávaka-sanghó
Udžuppatipannó bhagavató sávaka-sanghó
Ňájappatipannó bhagavató sávaka-sanghó
Sámíčippatipannó bhagavató sávaka-sanghó
Jad´idam čattári purisa-jugáni attha purisa pugalá
Ésa bhagavató sávaka-sanghó áhunejjó páhunejjó
Dakkhinejjó aňdžali-karaníjó
Anuttaram puňňakkhetam lókasá ti
…

Tak. Náš přítel Maťo, starý student Buddhova učení, mně požádal, abych dnešní rozpravu použil k tomu, abych vyložil Sútru srdce. Je tomu tak?

Maťo: Naprosto tak.

Bh. Dh.: Tak. Sútra srdce. Máš slovenský překlad?

Maťo: Nie. Nemám.

Bh. Dh.: Tak budu muset pokusit se slátat překlad sám. Tato sútra je velice jednoduchá.

A než začneme s výkladem sútry pro seriózní studenty buddhismu – a věřím, že mnoho z vás už se buddhismem zabývá delší dobu – trochu pozadí této sútry.

Dle rozdílných buddhistických tradic, Buddha hlásal rozdílná učení v rozdílných stádiích během 35 let své mise, která v jistém smyslu změnila filozofické a jogínské prostředí v Indii a ve všech zemích, které indickou kulturou byly ovlivněné. A jádro indické kultury spočívá právě v józe. Jóga, myslím je disciplína, o kterou každý z nás má zájem, proto jsem se sešli zde.

Buddhovo učení, ačkoli je ve své podstatě jednoduché, během tisíciletí různých výkladů, získalo neobvyklou složitost a komplexnost. A proto jeho pochopení – obzvláště v dnešní době, kdy rozdílné tradice přicházejí všechny ve stejnou dobu – nastává často zmatek v pochopení této filozofie, která vlastně ve svém jádru (stejně tak jako křesťanství a jako jiné duševní nauky, které opravdu oslovují) – je vlastně jednoduchá.

Jednoduchá pro ty, jejichž život je jednoduchý. Ale v naší době, kdy život většiny z nás je neobyčejně komplexní – neboť žijeme v neobyčejně komplexní době – právě i vysvětlení buddhismu, se stává komplexní.

Dle tradice, Buddha učil veškeré buddhistické nauky které existují – dají se shrnout do

tří tak zvaných hlavních učení.

Buddha tedy, dle tradice, tři krát roztočil kolo Dharmy.

Poprvé – mnozí v vás možná už – myslím, že Maťo, Lukáš – jsou s těmito místy familiérní…

Poprvé, Buddha roztočil kolo Dharmy v Sarnáthu, v Jelením parku. A zde poprvé vyložil Učení střední cesty a Čtyři vznešené pravdy, které jsou vlastně jádrem Buddhova učení. A z hlediska Buddhova učení jsme moudří jen tehdy, jestliže tyto Čtyři pravdy pochopíme. A tyto Čtyři pravdy je právě to, co vede k probuzení.

Další točení kola Dharmy, které se bezprostředně týká dnešního výkladu – je na Supím vrchu v Rádžagaha, nebo Rádžagriha, dnes Radžghír. Zde Buddha učil sútry transcendentální moudrosti Prágja páramita, jež jsou vlastně základem veškerého mahájánového učení.

Mahájánové učení – oproti prvnímu kolu Dharmy – je učení, které oslovuje hlavně bódhissattvy.

První učení obzvláště oslovuje arahaty – ty, kteří chtějí už v tomto životě co nejdřív, se zbavit všech nečistot vědomí, a tím získat plné probuzení, a skončit se stavem utrpení, jež spočívá v přechodnosti všech jevů které prožíváme – ať si to přejeme nebo ne, ať jsme si toho vědomí, nebo ne.

Učení transcendentální moudrosti je učení – jež vlastně vykládá stejné Čtyři pravdy a stejné elementy poznání jako původní učení, ale vykládá je právě na základě transcendentální moudrosti.

Transcendentální moudrost znamená „nirvikalpadhjána – moudrost, jež se nedá pochopit diferenciováním – je to nediferenciovaná moudrost.

Tedy. První kolo učení je založeno na moudrosti, jež je založena na diferenciování –

která je pak dále obšírně vysvětlená v rozpravách Buddhy a pak hlavně v Abhidarmě – v detailním učení analytického pochopení naší zkušenosti ve světě, tak jak je.

[1]Tato zkušenost ve světě, je zkušenost:

Nestálosti.

Neuspokojení ve všem, co je nestálé.

„Ne-jáství“ všeho, co je nestálé.

A na základě ne-jáství, všeho co je nestálé – pak pochopení prázdnoty, jež právě naplňuje naše poznání.

Bez naplnění „prázdnotou“ naše poznání zůstává prázdné. – Aspoň z buddhistického hlediska.

Toto Učení prvního kola Pravdy, je tedy založeno na analytickém výkladu fenoménů našeho poznání ve světě, které se skládá v učení súter a v učení Abhidarmy, právě:

„Vše co můžeme poznat na světě je:

Vědomí.

Faktory vědomí.

Tělesnost. (Nebo-li forma, nebo-li hmotnost.)

A Nirvána.“

---

[1] Nyánatiloka Maháthéra: Slovo Buddhovo: str. 29 Tři charakteristiky existence (Ti lakkhana) Všechny formace jsou pomíjivé (aniččá), všechny formace jsou podrobeny utrpení (dukkhá), všechny věci jsou bez já (anattá)…

V systému Sarvástivády, či Vaivášika, jež je základem též pochopení mahájánového učení, k tomu též je přiřazena tak zvaná „čitta viprajukta samskára – což jsou formace, jež jsou oddělené od vědomí.

Tedy vše, co meditující může poznat ve své zkušenosti světa – a to je vše, co poznáváme na základě vědomí, jež je spojené s tělem, založené na těle – ve všech těchto fenoménech poznání není možné poznat „já".

A právě, nepoznání „já", je ve všech fenoménech poznání – je poznání prázdnosti „já".

A poznání prázdnosti „já", je pak též jediná brána poznání toho, co přesahuje neuspokojení z přechodnosti – tedy nirvány.

A nirvána – stejně tak, jako vědomí, faktory vědomí a formy – je tedy jeden z elementů poznání, které jsou ta nejvyšší pravda. Poznáním této nejvyšší pravdy, je možné dosáhnouti plného probuzení a zbavit se utrpení, jež spočívá v přechodnosti všech jevů, které prožíváme.

Sútra srdce náleží do tzv. druhého roztočení kola Dharmy – tedy do komplexu súter transcendentální moudrosti.

V mahájánové tradici – (tyto sútry existují jen v mahájánové tradici, v čínštině, či v tibetštině a v jazycích ve kterých se Dharma přenesla díky těmto jazykům, jako mongolštině, japonštině, korejštině, vietnamštině atd.) – sútry transcendentální moudrosti tvoří veliký komplex, skoro stejně obsáhlý jako Buddhovy rozpravy.

A je Velká sútra transcendentální moudrosti ve stotisících verších, je sútra v pětadvaceti tisících verších, je sútra v osmitisících verších.

Pak je Diamantová sútra.

A pak existují též různé Vikraanta a Savikraanta – různé sútry, které jsou jaksi dalším vysvětlením.

A nejkratším vysvětlením tedy – je Sútra srdce. A srdce – znamená esence. Čili, esence tohoto ohromného komplexu nauk se dá vyjádřit krátce – v několika větách. A o to se právě pokouší Sútra srdce, jež je (dalo by se říci) – nejpopulárnější sútrou v zemích, kde mahájánové učení se stalo nejdůležitější stránkou Buddhova učení.

Tedy, je třeba si též uvědomit, že tento komplex súter moudrosti – je pomůcka.

Je též třeba si uvědomit, že Buddhovo učení, je jediné učení, které vysvětluje, že dharma – (slovo, které má mnoho významů; kromě jiných: Pravda a učení Pravdy, „opravdové fenomény naší zkušenosti“– vše to, znamená Dharma) – učení Dharmy je pouze k tomu, aby nám pomohlo dojít k probuzení.

Ten, kdo dojde k probuzení – ten už nepotřebuje Dharmu. Stejně tak, jako ten, který na základě voru či lodě se dostal na druhou stranu řeky, pak nebude nosit dále vor, či loď na ramenou a nechá ho na druhém břehu.

Čili, Buddhovo učení je často nechápáno – tento důležitý aspekt. Buddhovo učení není nikdy dogmatické učení. Buddhovo učení je praktické učení – jak dosáhnout „druhou stranu“.

Jak „druhou stranu“?

To znamená, z této strany, kde prožíváme nestálost všech jevů (přejít) – na druhou stranu, kde nestálost všech jevů zaniká.

Ale. Což je často zapomínáno – obzvlášť v tradici, která zdůrazňuje učení transcendentální moudrosti – že (nejprve): „Abychom mohli odhodit Dharmu, nejdříve musíme odhodit to, co není Dharma. – Pak můžeme odhodit Dharmu.“

Co je učení transcendentální moudrosti?

Učení transcendentální moudrosti není v žádném případě v rozporu s učením prvním – tedy učením Čtyř vznešených pravd a Střední cesty – je to prohloubení tohoto učení.

A učení transcendentální pravdy, též objekt tohoto učení není nikdo jiný, než arahatové. Velcí arahatové jako je obzvlášť Subúthi, Ánanda, Sáriputta a též rozdílná božstva, kterým Buddha toto učení předává.

A toto učení, ač často je nechápáno, není popřením prvního učení – naopak, je to hlubší pochopení prvního učení.

A toto učení tvrdí, což je absolutně logické, že:

„Jelikož nirvána je stav (ač si toho nejsme vědomi) je stav nezrozený, neutvořený – tento nezrozený stav, neutvořený stav – ač je nerozlučnou součástí nás – my bytosti nevědomé, si ho nejsme vědomi, či plně vědomi.

Ale tento stav – nezrozený stav – je vlastně přirozený stav všech bytostí – právě proto, že nebyl nikdy vytvořen.

Čili. Místo analýzy fenoménů poznání, jakožto jediné cesty k poznání – vlastně tato analýza fenoménů poznání musí být obohacena poznáním transcendentním. To znamená poznáním z perspektivy nirvány, ve které:

(V poznání z perspektivy nirvány) se nikdy nic nemůže narodit – a tím pádem též nic nemůže zaniknout.

Ve kterém(V poznání z perspektivy nirvány) též neexistuje příchod či odchod.

(V poznání z perspektivy nirvány neexistuje) Dosažení či nedosažení.

(V poznání z perspektivy nirvány neexistuje) Jednota či mnohost.

(V poznání z perspektivy nirvány neexistuje) Zašpinění či nezašpinění.

Tento stav je právě osvobozením – protože je to stav nad všechny protiklady.

V Samjuta nikája, v Sútře Kačajány, Buddha vysvětluje moudrému Kačajánovi, že:

„Střední cesta – jež ve všech buddhistických tradicích je považována (jako) jediná cesta k ukončení utrpení – nemůže být definována:

Ani ve smyslu bytí.

Ani ne ve smyslu nebytí.

Ani ne ve smyslu bytí a nebytí.

Ani ne jako něco, co spontánně se vyjeví."

A toto je Střední cesta. – Je též význam souvislého vznikání.

A v tom smyslu, jelikož opravdový stav všeho bytí je stav „ne-jáství" – v tom smyslu též nemůže být žádný radikální rozdíl mezi nirvánou a samsárou.

Jelikož ne-jáství je opravdový stav všech věcí. – Jak může existovat rozdíl mezi samsárou a nirvánou?

Tedy. V původním buddhismu jsou hlásány dva druhy nirvány:

Nirvána se zbytkem. To je nirvána, jež dosahují arahati, či Buddhové. Buddha je též arahat, též ukončil...

Nirvána je vysvětlena moudrým Sáriputtou, jakožto: „Stav jež je prostý chtíče, zloby a otupení.“

Jestliže dosáhneme tohoto stavu, přesto že žijeme v utrpení těla – překonali jsme utrpení mysli a vědomí, což je cíl buddhistické cesty.

Jestliže jsme překonali utrpení přechodného vědomí v momentu smrti – tedy dosahujeme nirvány beze zbytku – tedy nevázanosti na pět agregátů existence, jež nás definují na tomto světě – a tento stav se nedá nijak popsat.

Přesto je popisován v různých tradicích: V Tibetu se učí přístup, … Sarvástivády přístup, Sautarántika přístup, Madhjámika přístup, Jógačára. Ale ve své podstatě všechny školy jsou si jednotné:

„Tento stav se nedá vyjádřit ani afirmací, ani negací, ani oběma. A nijakým způsobem se nedá vyjádřit v jazyku zenových mistrů. Tak jako chuť vody se nedá popsat – tak chuť tohoto stavu, jež je nad utrpením světa, se nedá popsat.“

A teď: V literatuře súter transcendentální moudrosti, Buddha se zmiňuje o tak zvané „přirozené nirváně“ – což je logické. Jestliže nirvána není stav vzniklý – je to přirozený stav.

A tento „přirozený stav nirvány“, právě bódhisattva dosahuje tím, že praktikuje „střední cestu, jež je cesta nedosažení“.

Bodhisattva dosahuje buddhovství právě tím, že praktikuje „cestu nedosažení“.

A to je vlastně, též význam výkladu Sútry srdce a celého komplexu učení transcendentální moudrosti.

Neb, tímto prostředkem „praktiky nedosažení“ bódhisattva získává schopnost, díky své moudrosti zůstávat ve světe utrpení – aniž by trpěl. A díky svému soucitu se všemi bytostmi (přesto, že dosahuje nirvány) – neodklání se od světa.

Jak to dělá?

Právě, praxí transcendentální moudrosti – jež transcenduje dualismus mezi samsárou a nirvánou.

Tedy. Je to učení transcendentální moudrosti – za účelem transcendence rozdílu mezi samsárou a nirvánou.

A rozdíl mezi samsárou a nirvánou pro osoby uvědomělé, též znamená transcendence všech rozporů, všech konfliktů.

Nejdůležitějším posluchačem výkladu transcendentální moudrosti je kdo? Je právě moudrý arahat Subhúti.

Který se vyznačuje čím? Subhúti se vyznačuje hlubokou praxí lásky a soucitu.

Dle tradice. Subhúti, když šel žebrat (tak jak je zvykem ještě dnes, v některých buddhistických zemích, pro mnichy) – nikdy nepřijal potravu, aniž by vstoupil do prohloubení lásky či soucitu. A jedině po prohloubení v dhjáně lásky či soucitu, pak přijal pak potravu od dárců.

Jeho praxí – hlavní praxí – byly právě čtyři nekonečné pocity, čtyři božské pocity: Láska. Soucit. Radost a Rovnoměrnost vědomí – jež mohou zůstat čisté, jedině za podmínky, že objekt tohoto prohloubení přesahuje veškeré dualizmy ve světě ve smyslu:

Já – ty.

To, co je mi příjemné – to, co je mi nepříjemné.

Jedna bytost – či nekonečné bytosti.

Dle učení všech buddhistických tradic, právě Buddha je ten, který dosahuje perfekce v praxi lásky a soucitu. Takové perfekce, že nepotřebuje žádný objekt a jeho vědomí se stále nachází v prohloubení „lásky a soucitu bez objektu a bez motivace“ – čistá láska a čistý soucit.

Toto učení – tedy mahájánové učení – je učení též založené na velkém soucitu.

Bodhisattva je ten, který na základě „Učení velkého soucitu“, neopouští svět – a na základě „Učení transcendentální moudrosti“ netrpí ve světě.

Neopouští svět, ale učí se právě prostředkem transcendentální moudrosti – netrpět ve světě.

Čili, co to znamená?

Tato transcendentální moudrost je prostředkem k tomu, aby se meditující jogín vyhnul dualitě mezi samsárou a nirvánou a prostředkem transcendentální moudrosti mohl zůstat ve světě, aniž by trpěl.

A jak je to možné?

Je to možné jedině tím, že z hlediska transcendentální moudrosti vše – už ať si to přejeme, či ne – se nachází ve stavu nirvány.

A praxe právě spočívá v tom, že jelikož tato nirvána je „apratištita“ – není na ničem založená – právě praktika též, musí být praktika – jež není na ničem založena. To znamená praktika, ve kterém:

Meditující chápe Souvislé vznikání – ale neztotožňuje se se složkami souvislého vznikání.

Chápe Čtyři vznešené pravdy – ale neztotožňuje se s nimi.

Chápe Čtyři základy pozornosti: Tělesnost. Pocity. Vědomí. Objekty vědomí. – Ale neztotožňuje se s nimi.

Chápe 37 důvodů probuzení, plně je prožívá – ale neztotožňuje se s nimi.

Tedy: Na základě transcendentální moudrosti získává schopnost přímé realizace „Takovosti“.

Sútry transcendentální moudrosti mluví o „Takovosti“ – jako opravdové jednotě všech elementů poznání, které existují. Vše je „Takovost“.

A „Takovost“ – se stává synonymem prázdnoty a nirvány.

Ať jsme si toho vědomí, či ne – jelikož nirvána je přirozený stav, a cesta bodhisattvy je praktikovat „nedosažení“ – jediná cesta je, prožít všechny elementy poznání tak, jak jsou – ale na základě transcendentální moudrosti se neztotožňovat s žádným z těchto elementů.

Toto je jediná cesta, k tomu nejvyššímu probuzení – tedy k probuzení Buddhy.

A jak se liší probuzení Buddhy od probuzení druhých?

Probuzení Buddhy se nazývá „anuttara samjak sambódhi“.

Anuttara znamená nejvyšší. Samjak je správné. Sambódhi: Sam znamená společně. Bódhi je probuzení. – Probuzení společně. Ve smyslu: Společně se všemi bytostmi.

Jak je možné tohoto probuzení společně se všemi bytostmi dosáhnout?

Právě na základě transcendentální moudrosti, že: Meditující si uvědomuje, že ať bytosti jsou si toho vědomy, či ne – nachází se ve stavu přirozené nirvány.

Tedy. Cesta k plnému buddhovství, které je nejvyšší probuzení, ve smyslu, že:

Překonává nejen překážky vědomí – ve smyslu nečistoty vědomí. –

Ale překonává překážky vědomí též – ve smyslu objektů vědomí.

Tedy, v sútrách transcendentální moudrosti je rozlišení mezi:

Probuzením arahatů – jež je též „vše-vědomí“. –

A probuzením Buddhy – jež je „vše-vědomí ve všech aspektech“.

Které je možné pouze na základě transcendentální moudrosti, která hlásá, že „Všechny fenomény jsou jedné chuti“. – Stejně tak, jak je hlásáno v sútrách raného buddhismu „samádhi jedné chuti“.

Ale pro sútry transcendentální moudrosti, „jedna chuť“ znamená – „Takovost“.

„Takovost“ – jakožto synonymum „Prázdnoty“ a synonymum „přirozené nirvány“.

Tedy. Takovost je to, jež na základě slibu bódhisattvy….

Jaký je rozdíl mezi praktikou bóddhisattvy – a praktikou toho, jež touží po stavu arahata?

Ten, který touží po stavu arahata – ten poznává na základě koncentrace všechny fenomény poznání na základě jejich vlastních charakteristik. Vlastní charakteristiky – je to v učení Abhidarmakóši…Tady náš přítel Maťo, se zabývá Abhidarmakóša. Z hlediska Abhidarmakóši:

To, co je možné rozbít tělesně, či na základě logiky – je „konvenční pravda“ – tedy „pravda na základě konceptu“ – která zakrývá tu „nejvyšší pravdu“.

A ta „nejvyšší pravda“ – je to, co se nedá rozbít ani tělesně, ani logicky – tedy například, kvalita elementu země – jakožto tvrdosti, hrubosti, váhy.

Kdykoli máme těleso, co vnímáme – je tvrdost. Každý inteligentní myslitel ví, že tvrdost vnímáme na základě měkkosti. Jelikož moje ruka je měkká, vnímám tento stůl jako tvrdý. Čili, je to samozřejmě relativní. Ale kdykoli je těleso hmotné (nebo-li, těleso foremné), poznáváme ho na základě vlastností tvrdosti, který se nedá měnit, nedá rozbít.

Stejně tak, jestliže je recepce objektu – existuje pocit. Kdykoli je recepce objektu na základě dotyku – je pocit.

A to se nedá rozbít – to bude stále. Pokud žijeme, pokud jsme žili, a pokud budeme žít v budoucnosti – bude existovat pocit na základě dotyku. Recepce objektu na základě dotyku.

A toto, je ta…. právě poznáním tohoto – poznáváme opravdovou realitu. A v této opravdové realitě, pak to, co je objektem našeho lpění – to jsou, koncepty.

V učení transcendentální moudrosti – jelikož různé školy Abhidarmy, vysvětlují různé složky vědomí, různé složky hmotnosti, tělesnosti – dochází k situaci, že různé školy se nemůžou shodnout na počtu fenoménů tělesnosti, počtu fenoménů vědomí – a jelikož tyto, jsou považovány za nejvyšší realitu, dochází samozřejmě k absurdní situaci.

Čili: Učení transcendentální moudrosti překonává tyto rozpory tím, že hlásá:

„Nejvyšší pravda“, „absolutní pravda“ je jenom jedna. – To Buddha též hlásá v ranních sútrách. – A tato pravda, je pravda „Takovosti“ – čili prázdnoty.

Vše, co můžeme poznat, je jen jedna charakteristika – charakteristika prázdnoty. A tato „charakteristika prázdnoty“ – je „Takovost“ všech věcí.

Buddha učí „tvrdost“ jakožto – „takovost“ elementu země“

Recepce na základě dotyku jako – „takovost“ elementu pocitu. A tak dále.

Teď Buddha učí jednu „Takovost“ – jakožto vlastní charakteristiku všech objektů.

A toto poznání je právě transcendentální moudrost – která překonává rozdíl mezi samsárou a nirvánou. Je to jasný?

Pak je třetí kolo – o kterém se teď nebudu zmiňovat. Třetí kolo Buddhova učení je ve Vaišálí – kde Buddha učil „Pouhé vědomí“.

„Pouhé vědomí“ je další interpretace reality na základě původního učení Abhidarmy – tedy, prázdnota.

K poznání prázdnoty musíme poznat něco, co existuje – abychom to mohli vyprázdnit.

A jediné, co existuje, podle této školy – je právě vědomí. – A to je svou vlastní podstatou prázdné.

Toto učení pak mělo velký vliv na veškerý pozdější vývoj Buddhova učení.

A teď, koukám na čas. Času je málo. A tohoto učení je mnoho, mnoho. Sútrami transcendentální moudrosti bychom mohli naplnit tuto místnost.

Ale doufám, že můj krátký souhrn umožnil jistou jasnost, která pomůže ve výkladu Sútry srdce, kterou teď na přání našich přátel budu recitovat v sanskritu, v originále a pak krátce přeložím. Na výklad asi nebude moc času, ale snad ještě něco k tomu dodám.

Tak teď recitace Sútry srdce. Kdo ji zná ve slovenčině, může ji recitovat se mnou.

Óm namó bhagavatjají árja pragjá paramitájají

Óm namó bhagavatjají árja pragjá paramitájají

Óm namó bhagavatjají árja pragjá paramitájají

Arija Avalokitéšvaró bodhisattvó…

….

Gaté gaté páragaté parasamgaté bódhi sváha

Gaté gaté páragaté parasamgaté bódhi sváha

Gaté gaté páragaté parasamgaté bódhi sváha

Tak to bychom měli Sútru srdce. A jaký to má význam?

Začal jsem uctíváním bohyně moudrosti. Kdo z vás byli v Nepálu, tam obzvlášť tento kult bohyně moudrosti, stejně jako u starých Řeků kult bohyně Sofie.

Tato „transcendentální moudrost" je v ikonografii (stejně jako Sofie) – krásná žena, obzvláště atraktivní, která je prakticky nahatá. Moudrost je též nahatá, ale na rozdíl od jiných objektů, spočívá právě v tom, že ve své nahatosti, není na čem lpět. Tak začíná recitace.

Jediné místo na světě, kde se zachovala sanskritská tradice mahájány, je právě Nepál. Malá etnická skupina Nevari, kterou asi ti, co navštívili Nepál znají, to jsou hlavní obyvatelé údolí Kathmándu – a ti si zachovali, jako jediní na světě, živou tradici mahájány založené na sanskritských spisech.

A když začínají recitaci – začínají uctíváním této bohyně transcendentální moudrosti.

Tato verze, co já jsem recitoval, je zkrácená verze. Většinou všechny sútry, které jsou autentické, začínají: „Évam majam šrútam" – „Tak jsem slyšel". Kde Buddha pobýval? Vždy je vysvětleno pozadí. Buddha nikdy neučil něco, když nebyly patřičné příčiny a důvody k tomu. V každé sútře je vysvětleno, kde Buddha učil. – To už jsem vysvětlil, v Rádžghir a na Supím vršku. Kdo byl objektem tohoto učení? – Různí arahati a bódhisattvové. A pak, přímý výklad této sútry nepodává Buddha, ale bódhisattva Avalokitéšvara.

Kdo je bodhisattva Avalokitéšvara? Bodhisattva právě, velkého soucitu.

Ava znamená dolu. Lokita znamená vidění. Íšvara znamená pán. – Pán stálého vidění dolů.

Co znamená pán „stálého vidění dolů"?

Podle legendy, bódhisattva Avalokitéšvara – známý v Číně jako Kuanín, v Tibetu jako Čenrézig – již se stal buddhou v minulosti, ale pokračuje ve svém odhodlání pomoct

všem bytostem, na základě soucitu, a stal se vlastně ztělesněním tohoto soucitu.

Toto ztělesnění soucitu v Číně je zobrazeno jistou historickou osobností – královnou, která byla obzvláště soucitná za doby válčících států v Číně. A v Tibetu existuje mnoho, mnoho vtělení Avalokitéšváry – mezi nimi též různé linie Dalajlámů, kteří jsou považování za vtělení Avalokitéšvary.

Avalokitéšvara, je tedy síla velkého soucitu v nás, která umožňuje – přesto, že meditací a jógou poznáváme utrpení ve světě – zůstávat ve světě.

A zůstávání ve světě, je právě pozorování světa.

Ne pozorování světa ve smyslu, (či) za účelem odchodu ze světa – ale pozorování světa (dolů), utrpení všech bytostí, za účelem identifikace se s tímto utrpením.

A díky této identifikaci právě, bodhisattva nechává v sobě vyvstávat probuzenou mysl – bódhičitta – která mu umožňuje realizaci toho, že všechny jevy nejsou nic jiného, než „Takovost“. – Není rozdíl mezi samsárou a nirvánou.

Jak samsára, tak nirvána – je pouze „Takovost.

A to dosahuje tím, že nerozlišuje mezi svým vědomím a vědomím druhých.

Jelikož nerozlišuje mezi svým vědomím a vědomím druhých – právě proto může postupem času dojít k probuzení společně se všemi bytostmi.

Tedy, Avalokitéšvara je vtělením této síly velkého soucitu, díky které sám Buddha, jak je vysvětleno v tradici buddhismu …

Ačkoli už jako mladý brahmán Sumédha, za doby buddhy Dípankára měl možnost stát se arahatem – měl dosti moudrosti a koncentrace k tomu – vzal si předsevzetí, že se nikdy nestane arahatem, pokud nedosáhne stejných vlastností jako buddha Dípankára a nebude stejný, jako buddha Dípankára.

Proto zůstal dále nesčetné kalpy ve stavu utrpení spojeného s přechodností všech jevů. Ačkoli měl dosti moudrosti k tomu, aby toto utrpení opustil. Jak to dosáhl? Právě na základě síly jeho soucitu.

Arahat je též ten, který má soucit, arahat má též lásku – ale nemá velký soucit, ve smyslu, že se neidentifikuje s utrpením druhých.

Odklání se od svého vlastního utrpení – a tím se též odklání od utrpení druhých.

Právě cesta arahata je cesta znechucení se utrpením. Tím, že si meditující znechutí utrpení přechodnosti – tím vlastně se sjednotí s tím, co přechodné není.

Cesta bódhisattvy je právě od samého začátku na základě velkého soucitu – pochopení od samého začátku, že všechny objekty poznání jsou „Takovost, prázdnota, nirvána.

Tedy. Vlastně začíná od konce – a vrací se na začátek.

Ale souvislé vznikání je možno pochopit z hlediska důvodů a důsledků vedoucích k příčinám – a též z hlediska příčin vedoucích k důvodům a důsledkům.

Tedy Avalokitéšvara na dotaz Sáriputtry vysvětluje praxi bódhisatvy – praxi transcendentální moudrosti.

A jak to vysvětluje Avalokitéšvara?

„Gambíram prágja páramita čárjam čaramanó“

Když bodhisattva Avalokitéšvara byl v hluboké praxi transcendentální moudrosti…

Co znamená hluboká praxe transcendentální moudrosti?

Na základě velkého soucitu, pozorování všech jevů, jakožto „Takovost“ – a přesto ale, uchování soucitu se vším přechodným, tedy neopouštěním všeho přechodného.

Existuje krásná legenda. Mnozí z nás jsou praktikanti tibetského buddhismu. Obzvlášť v pozdějším buddhismu, též v Číně – je důležitá Tára. Tára je krásná legenda. Jak vznikla Tára? Tára je též vtělení soucitu, které je velice dynamické. Vyjevuje se v rozdílných formách, které jsou taky reprezentované rozdílnými barvami.

Právě bódhisatva Avalokitéšvara, když takto pozoroval nás bytosti, jež jsou stále subjektem utrpení – neodolal, a uronil jednu slzu. A jelikož byl (na rozdíl od nás) bódhisattva již realizovaný buddha – proto tato slza se proměnila v Táru.

To je síla velkého soucitu, která je vždy dynamická a nachází prostředky k tomu, aby pomohla všem.

A bodhisattva Avalokitéšvara ve své praxi transcendentální moudrosti, dívá se na nás dolů, a pak vysvětluje moudrému Sáriputrovi, v jakém stavu vlastně, my bytosti se nacházíme. A říká:

„V této praxi transcendentální moudrosti, je právě forma nerozlučná od prázdnoty – a prázdnota není nic jiného, než forma.“

A tak se děje též se všemi ostatními agregáty.

Dle buddhistického učení – vše, co můžeme poznat ve světě je 5 agregátů bytí:

Forma. Pocit. Percepce. Formace – faktory vědomí na základě vůle. A vědomí samotné.

Jestliže vidíme, v jazyku buddhismu, něco jiného v naší zkušenosti ve světě, než těchto pět agregátů – vidíme co? Vidíme rohy na hlavách králíků a vlasy na krunýřích želv. Čili, vidíme vzdušné zámky a podobné neexistující objekty.

A těchto 5 agregátů existence, jež nás formují na tomto světě – není nic jiného než prázdnota. A prázdnota jsou právě tyto agregáty. Nic jiného prázdnota být nemůže.

A dále, Avalokitéšvara vysvětluje: „Íha“ – „Tady na tomto světě“ (náš svět je ovšem veliký, veliký – to, co my známe, je jenom zrnko písku v nekonečných píscích řeky Gangy) – vše tady, co se dá poznat, má jenom jednu charakteristiku – a to je právě Prázdnota.

A jelikož prázdnota je jediná charakteristika. (?) V učení Abhidarmy, jež je základní učení Buddhy – právě, abychom se vysvobodili z utrpení světa, je nutné poznat vlastní charakteristiky všech objektů poznání a jejich společné charakteristiky, což je:

Přechodnost.

Neuspokojení v existenci na základě přechodnosti.

A ne-jáství všeho, co nemůže přinést spokojenost.

Tedy, mnoho rozdílných charakteristik.

Teď. Buddha prostřednictvím Avalokitéšváry dává souhlas…(prostřednictvím Avalokitéšvary)

Prosím vás, dejte nohy dolů. Já jsem mnich a mám jisté předpisy. To učení má být přijímáno s respektem. Máme zakázáno jako mniši učit, když není patřičný respekt pro toto učení. To není můj výmysl – to je tradice. Já nejsem dobrý, mně to neuráží, ale je to urážka tohoto učení, které je opravdu dobré a může všem pomoct. To není nic, že bych

vás nějak chtěl tím ponížit, nebo to – vy to nevíte. Ale existují tyto předpisy, a je důležité se jimi řídit, protože toto učení není možné pochopit bez jisté úcty k tomuto učení. Pokud nemá člověk úctu k tomuto učení, nemůže ho pochopit. Proto je to zakódováno v tomto učení, že ti, kteří přednáší toto učení, nesmí ho přednášet, pokud ten, který jemu naslouchá, nemá patřičnou úctu k němu.

Tak, kde jsme skončili?

Tedy. Místo mnohých charakteristik objektů, máme teď jen jednu charakteristiku – a to je charakteristika prázdnoty.

Z hlediska této charakteristiky prázdnoty – vše co můžeme poznat na tomto světě (a to je pak vyjmenováno) má jen jednu charakteristiku – a to je charakteristika prázdnoty. A z hlediska této charakteristiky prázdnoty:

„Vše, co můžeme poznat „nevyvstává“ ani „neodchází“.

Není ani „zašpiněné“ – ani „nezašpiněné“.

Není ani „plné“ – ani „ne-plné“.

Není ani „něco, v čem něco chybí“ – není ani „něco, co se dá doplnit.“

Na začátku výkladu Střední cesty, Nágardžunna se klaní Buddhovi jako tomu, jež vysvětluje souvislé vznikání jako:

„To, co nevzniká – ani nezaniká.

Není definováno jako stálé – ani definováno jako nestálé.

Není definováno ani jako jednota – není definováno ani jako množství.

A není definováno ani jako to – co přichází, či odchází.“

To je tak zvaných 8 negací, jež každý student buddhismu v Číně či v Tibetu se učí jako základ pochopení Střední cesty.

„Anutpanam anirudham ašášvatam anirudham anékaártam anánaártam anírgamam anágamam

jat pratítja samutpádam déšajam ása sambuddhatam vandé vandátaram varam“

Klaním se tomu Buddhovi, jež vykládá souvislé vznikání, právě jako tyto charakteristiky.

Tyto charakteristiky není nic jiného, než co je právě tady vysvětleno: Jediná charakteristika prázdnoty.

Právě prázdnota – to již je učení Buddhy – jež nacházíme již v ranných písmech.

Právě v ranných písmech nacházíme, že arahat je ten, kterého Mára pokušitel hledá, ale nemůže ho najít – neb medituje právě na prázdnotu. Proto, ať hledá jakkoli, jak se ho může dotknout, jak ho může uchopit – nemůže se ho dotknout, nemůže ho uchopit. Proto Mára v zoufalství, jako černý oblak odchází.

Čili, toto učení se nachází… není to nic nového – je to jenom souhrn, hlubší pochopení toho, co již je učeno v dřívějším buddhismu.

Vlastně to, co arahat prožívá – je přirozený stav světa, ve kterém se všichni nacházíme, ať si to přejeme nebo nepřejeme. A vědomí arahata je to opravdové vědomí. Tedy, to vědomí, kterého se „nedá chytit“ – jakýmkoli způsobem.

A jelikož „Takovost“ je přirozený stav ve světě – co to znamená?

V prázdnotě, jež je přirozený stav ve světě – neexistuje 5 agregátů.

Teď jsou vyjmenovány všechny hlavní objekty Abhidarmy (které jsou učené v Abhidarmě) – jakožto První pravda.

Jakožto něco (co v učení Abhidarmakóša) – co se nedá rozbít. Ať se snažíme jakkoli – bude to vždy součástí naší zkušeností. Ostatní, co poznáváme na tomto světě – jsou pouze koncepty. – Toto jsou pravé elementy poznání:

Pět agregátů[2].

12 sfér poznání (oko a barvy, …. atd.)

18 elementů poznání (oko, barvy a vědomí barev;… až po….. mysl, základ mysle a objekty mysle)

Pak Čtyři vznešené pravdy. – Ať si to přejeme, nebo ne – Čtyři vznešené pravdy je něco, co je stále s námi.

Jenomže moudrý jsou si toho vědomí. Ti, co moudrost nemají – si toho to vědomí nejsou.

Ale je to něco, k čemu nikdo nemůže něco přidat a nikdo nemůže z toho nic ubrat. – Je to opravdový element poznání.

---

[2] Nyánatiloka Maháthera: Slovo Buddhovo: Pět skupin jevů, páli: Paňča khandhá: Rúpa-tělo; Védaná-cítění, Saňňá – koncept vnímání 5 + 1 smysly; Sanskáry (sansk. samskára) – skupiny formací neboli vůle; Viňňána – vědomí samotné) (?)

Stejně tak, v kategoriích Sarvastiváda – je důležitá kategorie Prápti a Aprápti – to znamená Realizace a Nerealizace, nebo Dosažení a Nedosažení. Všechno to je prázdnota.

Též poznání a nepoznání. Abhidarmakóša vysvětluje 10 druhů poznání, a tak dále…

Všechno toto, má jenom jednu charakteristiku – charakteristiku prázdnoty. Nic jiného není.

Potom dále vysvětluje:

Jelikož neexistuje „dosažení“ a „nedosažení“ – tedy realizace a nerealizace (dualita mezi realizací a nerealizací), tedy praxe transcendentální moudrosti – bódhisattva na základě transcendentální moudrosti je prost všech viparjása.

Viparjása znamená perverze mysli.

Na základě perverze mysli, my vidíme věci ne tak, jak jsou – ale tak, jak si představujeme.

A perverze mysli spočívá v tom:

„Vidět to, co je přechodné – vidět jako to, co je stále.

Vidět to, co je utrpením ve smyslu přechodnosti – jako něco, co nám přináší naplnění.

Vidět to, co není já – jako já.

Vidět to, co nepatří nám – jako něco, co nám patří.

„Na základě praxe transcendentální moudrosti, bodhisattva se stává prost veškerých perverzí vědomí a stává se prost veškerého utrpení.“

A ve zkratce, jelikož čas utíká:

„Na základě této praxe, tedy dosahuje toho nejvyššího probuzení společně se všemi bytostmi.“

„Anuttara samjak sambodhi abisambuddhá.“

„Proto bychom měli poznat, že „Prágja páramita“ – tedy transcendentální moudrost – je ta nejvyšší mantra.“

Mantra doslovně znamená. Man je vědomí. Tra je to, co chrání. To, co chrání vědomí – mantra. To je původní význam mantry.

Tedy. „Transcendentální moudrost je ta nejvyšší mantra, která chrání vědomí. Je to mantra, která nemá obdoby.“

„Sammá a sammá.“ Která se nedá s ničím srovnat.

Tato mantra se nazývá:

„Gaté gaté páragaté parasamgaté bódhi sváha“

Tento význam je velice hluboký a těžko pochopitelný. A též se nedá ani vysvětlit. My v češtině nebo slovenštině nemáme na to gramatiku.

Gaté. Tady náš přítel Lukáš, student sanskritu, by měl vědět – gata je příčestí minulé od jít. Tedy anglicky gon. A gaté je lokativ. Čili, to znamená: „Být ve stavu odchodu“ – by se dalo nejlíp přeložit do češtiny.

„Být ve stavu odchodu“ – to znamená: „Odešel, ale stále je ve stavu odchodu.“ To se těžko dá přeložit do češtiny.

„Buddha, je ten, který odešel, ale stále je ve stavu odchodu.“ To se opakuje dvakrát.

„Odešel, ale stále je ve stavu odchodu.“

Páragaté. Odešel ale stále je ve stavu odchodu – (pára znamená druhá strana) – na druhou stranu.

Párasamgaté. Pára – na druhou stranu. Sam znamená – správně. Tento prefix znamená „správně“ a též znamená „společně“.

„On správně odešel“, ve smyslu, že „odešel společně se všemi bytostmi“.

Buddha je ten, který už odešel. Ale vlastně odejít nemůže – proto je stále ve stavu odchodu. Opravdový Buddha je vlastně tělo Dharmy, které nemá formu. A toto tělo Dharmy odešlo, ale je stále ve stavu odcházení.

Odešlo, ale je stále ve stavu odcházení – Kam?

Na druhou stranu – kde žádné utrpení neexistuje.

A na druhou stranu – Jak?

Na druhou stranu – společně se všemi bytostmi, ne odděleně od nich.

A toto je právě – Probuzení.

Sváha. Sláva všem, kteří toto probuzení pochopí.

Tak, snažte se dál.

Doufám, že můj malý proslov byl užitečný, a že jsem vám dal podnět k další praktice.

Teď záleží na nás, abychom se dál snažili, abychom tento stav mohli sami prožít – kdy člověk je venku, ale stále odchází – a stále odchází, jelikož už je na druhé straně – na druhé straně se všemi bytostmi.

Óm mi tó.

Sádhů.

Teď zarecituju krátce Předání zásluh pro dobro všech bytostí. Pak jestli nejsou otázky, půjdeme na procházku a do hajaja.

Ákásathá ca bhummathá – Dévá nágá mahiddhiká

puňňantam anumoditvá – čiram rakkhantu lóka-sásanam

Ákásathá ca bhummathá – Dévá nágá mahiddhiká

puňňantam anumoditvá – čiram rakkhantu désanam

Ákásathá ca bhummathá – Dévá nágá mahiddhiká

puňňantam anumoditvá – čiram rakkhantu mam param

Subbhitiyo vivajjantu – sabba rogo vinassatu

Má me/te bhavatvantaráyo – sukhi digháyuko bhava

Bhavatu sabba mangalam – rakkhantu sabba devatá

Sabba Buddhanu bhávena – sadá sotthi bhavantu me

Bhavatu sabba mangalam – rakkhantu sabba devatá

Sabba Dhammánu bhavena – sadá sotthi bhavantu me

Bhavatu sabba mangalam – rakkhantu sabba devatá

Sabba Sanghanu bhávena – sadá sotthi bhavantu me

Devo vassatu kálena – sassa sampatti hetu ca

phito bhavatu loko ca – Rajá bhavatu dhammiko

Příloha:

S Ú T R A S R D C E

Tak jsem slyšel. Kdysi pobýval Vznešený na Supím vrchu poblíž města Rádžagriha ve velkém společenství mnichů a bódhisattvů.

Při této příležitosti byl Bhagavan zabrán do zvláštní koncentrace nazvané hluboký vhled. Během té doby, bódhisattva, skvělá bytost, vznešený Avalokitešhvara rozjímal o hluboké praxi dokonalosti moudrosti. Pochopil, že pět souborů jsou prázdné jakékoli vlastní povahy.

Silou Buddhy vznešený Šáriputra přistoupil ke vznešenému Avalokitéšhvarovi a zeptal se:

„Jakým způsobem by měl syn rodu postupovat, pokud se chce věnovat hluboké praxi dokonalosti moudrosti?“

Vznešený Avalokitešhvara na ta slova odpověděl ctihodnému Šáriputrovi:

„Ó Šáriputro, kterýkoli syn nebo dcera vznešeného rodu, který se chce věnovat hluboké praxi dokonalosti moudrosti, by na to měl nahlížet tímto způsobem.“

„Prvně by měli jasně a hluboce pochopit, že pět souborů jsou (je) prázdných jakékoli vlastní povahy.“

„Forma je prázdná a prázdnota je formou. Prázdnota není nic jiného než forma a forma není nic jiného než prázdnota.“

„Stejně tak pocity, rozlišování, složené faktory a vědomí jsou také prázdné.“

„Podobně Šáriputro, jsou všechny jevy prázdné. Nemají určující charakteristiky, nemají vzniku ani zániku. Nejsou neposkvrněné, přesto nejsou od poskvrnění odděleny.

Nezmenšují se a přesto se nezvětšují.“

„V tom případě, Šáriputro, na základě prázdnoty neexistují formy, ani pocity, ani rozlišování, ani složené faktory a ani vědomí.“

„Neexistují ani oči, ani uši, ani nosy, ani jazyky, ani těla, ani mysl; ani viditelné formy, ani zvuky, ani vůně, ani chuti, ani vnímání dotykem a ani mentální objekty.“

„Neexistují zrakové elementy, ani mentální elementy, ani elementy mentálního vědomí.“

„Neexistuje nevědomost, ani konec nevědomosti. Neexistuje ani stáří ani smrti, ani konec stáří a smrti.“

„Stejným způsobem neexistuje ani utrpení a ani příčina utrpení, ani zánik, ani cesta, ani moudrost, není stavu dosažení a ani stavu bez dosažení.“

„A proto Šáriputro, jelikož bódhisattvové nemají stavu dosažení, závisí a setrvávají v dokonalosti moudrosti; jejich mysl je bez překážek a bez strachu. Překonávají všechny klamy a nakonec dosahují konečného výsledku, nirvány.“

„Všichni Buddhové minulosti, přítomnosti a budoucnosti závisí, záviseli a budou záviset na dokonalosti moudrosti. Z toho důvodu se stali, stávají se a stanou se nepřekonatelnými, dokonalými a kompletními Buddhy.“

„A proto mantra dokonalosti moudrosti je mantrou velké znalosti, nepřekonatelnou mantrou, je to mantra, která je srovnatelná s nesrovnatelným, je to mantra, která úplně utišuje všechna utrpení. Nikdy tě neoklame a proto ji uznávej za pravdu!“

„Já prohlašuji mantru dokonalosti moudrosti.“

„Tajatha gate gate paragate parasamgate bodhi soha.“

„Šáriputro, tímto způsobem se skvělí bódhisattvové trénují v hluboké dokonalosti moudrosti.“

V tomto okamžiku se Vznešený vynořil se své koncentrace a řekl vznešenému Avalokiteshvarovi:

„Dobře řečeno, dobře řečeno. Tak to je, můj synu, tak to je. Hluboká dokonalost moudrosti musí být praktikována přesně tak, jak jsi to popsal. Pak budou všichni tathagátové skutečně potěšeni.“

Když Bhagavan prohlásil tato slova, ctihodný Šáriputra a bódhisattva, skvělá bytost, ctihodný Avalokitešhvara a celé shromáždění bohů, lidských bytostí, asurů a gandharvů byli potěšeni a pochválili to, co Bhagavan řekl.